

Përgaditi

Zehadin Gashi

PYETJE PROFESIONALE PËR FARMACIST

Prizren 2025

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

- 1 Pyetje nga Legjislacioni Farmaceutik në Kosove
- 2 Pyetje lidhur me Komunikimi Profesional në Barnatore
3. Pyetje Teknologji farmaceutike lidhur me përgatesat Magjistrale dhe Galenike
4. Pyetje nga Farmacia Klinike
5. Pyetje lidhur me Qasjen ndaj Pacientit Para se me dhan Barin
6. Pyetje nga Etika Profesionale_Farmacist
7. Pyetje nga Farmakologjia e Pergjithshme
8. Pyetje nga Farmakovigjilenca
9. Pyetje lidhur me Nderveprimet e barnave dhe Efektet Anesore
10. Pyetje lidhur me barnat në shtatzani dhe Femijet
11. Pyetje lidhur me Efektet Anesore të barnave Te të Moshuarit
12. Pyetje për Barnat në Kosove_ - ATC-klasifikimi

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Legjislacioni Farmaceutik në Kosovë

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. 1. Cili është institucioni përgjegjës për licencimin e farmacistëve në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Oda e Farmacistëve të Kosovës (OFK)

Shpjegim: OFK është organi profesional që lëshon licencat për ushtrimin e profesionit farmaceutik në Kosovë.

2. 2. Cili dokument rregullon mënyrën e shpërndarjes së barnave me recetë në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Udhëzimi Administrativ për Recetat Mjekësore

Shpjegim: Ky udhëzim përcakton formatin, mënyrën e plotësimit dhe vlefshmërinë e recetave.

3. Cila është koha e vlefshmërisë së një recete për barnat jo-narkotike në Kosovë?

Përgjigje e saktë: 30 ditë

Shpjegim: Sipas rregullores në fuqi, recetat janë të vlefshme për 30 ditë nga data e lëshimit.

4. Cili institucion është përgjegjës për autorizimin e marketingut të barnave në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Agjencia për Produkte dhe Pajisje Medicinale (AKPPM)

Shpjegim: AKPPM rregullon tregtimin dhe regjistrimin e produkteve farmaceutike në Kosovë.

5. Sipas ligjit, kush ka të drejtë të përshkruajë barna me recetë në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Mjekët e licencuar nga Oda përkatëse

Shpjegim: Vetëm mjekët e licencuar kanë të drejtën e përshkrimit të barnave me recetë.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Cili është minimumi i kërkuar i orëve për edukim të vazhdueshëm profesional për farmacistë në Kosovë në një vit?

Përgjigje e saktë: 30 orë

Shpjegim: Oda e Farmacistëve kërkon 30 orë edukim të vazhdueshëm në vit për rinovim licence.

7. Cili është qëllimi i sistemit të farmacovigilencës në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Monitorimi i efekteve anësore të barnave pas regjistrimit

Shpjegim: Farmacovigilenca ndihmon në identifikimin e rreziqeve të mundshme të barnave në përdorim.

8. Kush mund të jetë pronar i një barnatore në Kosovë sipas ligjit aktual?

Përgjigje e saktë: Vetëm farmacistët e licencuar ose persona juridikë me përgjegjësi farmacistin

Shpjegim: Ligji parashikon që barnatorja duhet të ketë përgjegjësi farmaceutike nga farmacisti i licencuar.

9. Cili dokument rregullon veprimtarinë profesionale të farmacistit në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Kodi Etik i Farmacistëve të Kosovës

Shpjegim: Ky kod përmban parimet e etikës dhe përgjegjësitë profesionale të farmacistëve.

10. Cila është përgjegjësia e farmacistit përgjegjës në një farmaci?

Përgjigje e saktë: Mbikëqyrja e përputhshmërisë me ligjin dhe cilësinë e shërbimeve farmaceutike

Shpjegim: Farmacisti përgjegjës duhet të garantojë sigurinë dhe rregullshmërinë e praktikës farmaceutike.

11. Në cilin rast mund të pezullohet përkohësisht licenca e një farmacisti?

Përgjigje e saktë: Në rast të shkeljes së rëndë të rregullores profesionale

Shpjegim: Shkeljet etike ose profesionale mund të çojnë në pezullim të licencës nga OFK.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

12. Cili është rregulli për reklamimin e barnave me recetë në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Nuk lejohet reklamimi tek publiku

Shpjegim: Barnat me recetë mund të reklamohen vetëm në rreth profesional shëndetësor, jo për publikun e gjerë.

13. Cila nga detyrat e mëposhtme nuk lejohet të kryhet nga tekniku farmaceutik në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Dhënia e këshillimit klinik për terapi të ndërlikuara

Shpjegim: Vetëm farmacisti ka të drejtë të këshillojë për terapi të që përfshijnë ndërlikime farmakologjike.

14. Kush e mbikëqyr zbatimin e ligjeve farmaceutike në nivel inspektimi në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Inspektorati Farmaceutik i Ministrisë së Shëndetësisë

Shpjegim: Inspektorati kontrollon zbatimin praktik të rregulloreve farmaceutike në terren.

15. Cili është afati për ruajtjen e dokumentacionit farmaceutik në farmaci sipas ligjit?

Përgjigje e saktë: 5 vjet

Shpjegim: Dokumentacioni i recetave dhe shitjeve ruhet për së paku 5 vjet për qëllime kontrolli dhe auditimi.

16. Çfarë do të thotë 'bar i listuar esencial' sipas listës zyrtare të barnave?

Përgjigje e saktë: Bar i domosdoshëm për nevojat bazike shëndetësore

Shpjegim: Këta janë barna që duhet të jenë gjithmonë të disponueshme në shërbimet publike dhe private.

17. Në cilat raste është i detyrueshëm raportimi i efekteve anësore të dyshimta të barnave?

Përgjigje e saktë: Gjithmonë, nga profesionistët shëndetësorë

Shpjegim: Ligji kërkon që çdo efekt anësor i dyshuar të raportohet për sigurinë e pacientit.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

18. A mund të shitet një bar i paregjistruar në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Vetëm me autorizim të përkohshëm nga AKPPM

Shpjegim: Barnat e paregjistruara mund të përdoren në raste të jashtëzakonshme me leje të veçantë.

19. Kush ka të drejtë të lëshojë recetë për barna narkotike në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Vetëm mjekët me autorizim të veçantë nga MSh

Shpjegim: Për barnat narkotike kërkohet trajnim dhe autorizim specifik nga Ministria e Shëndetësisë.

20. Çfarë përmban regjistri i barnave në Kosovë?

Përgjigje e saktë: Lista e barnave të regjistruara me autorizim marketingu

Shpjegim: Regjistri zyrtar përmban të gjitha barnat që janë të regjistruara dhe të lejuara për tregtim.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Komunikimi Profesional në Barnatore

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. Cili është elementi thelbësor i komunikimit efektiv me pacientin në barnatore?

Përgjigje e saktë: Dëgjimi aktiv

Shpjegim: Dëgjimi aktiv tregon vëmendje dhe interes për nevojat e pacientit, duke ndihmuar në ndërtimin e besimit.

2. Çfarë duhet të shmangë farmacisti gjatë këshillimit verbal të pacientit?

Përgjigje e saktë: Përdorimi i zhargonit profesional të pakuptueshëm

Shpjegim: Zhargoni profesional mund të ngatërrojë pacientin, duke penguar kuptimin e drejtë të terapisë.

3. Kur pacienti paraqet shqetësim emocional gjatë komunikimit, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Shprehë empati dhe të dëgjojë pa gjykim

Shpjegim: Empatia është thelbësore për të kuptuar ndjenjat e pacientit dhe për të ofruar mbështetje profesionale.

4. Cili është përfitimi kryesor i pyetjeve të hapura në komunikim?

Përgjigje e saktë: Nxisin pacientin të shprehë më shumë informacion

Shpjegim: Pyetjet e hapura ndihmojnë në mbledhjen e informatave të hollësishme për gjendjen dhe pritjet e pacientit.

5. Si duhet të silllet farmacisti kur pacienti refuzon të marrë një bar të përshkruar?

Përgjigje e saktë: Të sqarojë rëndësinë e barit dhe të diskutojë shqetësimet e pacientit

Shpjegim: Qasja bashkëpunuese ndihmon në adresimin e rezistencës së pacientit dhe mund të përmirësojë pranimin e trajtimit.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Cili stil i komunikimit është më efektiv në ndërtimin e marrëdhënies me pacientin?

Përgjigje e saktë: Stil i hapur, i orientuar në bashkëpunim

Shpjegim: Ky stil promovon respektin reciprok dhe angazhimin e pacientit në kujdesin shëndetësor.

7. Kur farmacisti komunikon me pacientë me vështirësi dëgjimi, ai duhet të:

Përgjigje e saktë: Flasë qartë, ngadalë dhe të përdorë ndihmesa vizuale

Shpjegim: Strategjitë vizuale dhe të folurit e qartë ndihmojnë në tejkalimin e barrierave të komunikimit.

8. Cila është mënyra më e mirë për të siguruar që pacienti ka kuptuar udhëzimet për përdorimin e barit?

Përgjigje e saktë: Metoda e rikthimit të informacionit nga pacienti (teach-back)

Shpjegim: Kjo metodë konfirmon kuptimin duke i kërkuar pacientit të shpjegojë me fjalët e tij.

9. Kur ka radhë të gjatë në barnatore, si duhet të menaxhojë farmacisti situatën në mënyrë profesionale?

Përgjigje e saktë: Të mbajë qetësi, të përshpejtojë pa humbur cilësinë e shërbimit dhe të kërkojë ndihmë nëse është e mundur

Shpjegim: Menaxhimi profesional i stresit ndihmon në ruajtjen e cilësisë dhe atmosferës së qetë në punë.

10. Cila është rëndësia e kontaktit vizual gjatë komunikimit me pacientin?

Përgjigje e saktë: Tregon vëmendje dhe respekt

Shpjegim: Kontakti vizual ndihmon në ndërtimin e besimit dhe komunikimit të sinqertë.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

11. Cili është reagimi më profesional kur pacienti është i zemëruar?

Përgjigje e saktë: Dëgjim i qetë, pa ndërprerje dhe ofrim zgjidhjeje me respekt

Shpjegim: Qasja e qetë shmang përshkallëzimin dhe ndihmon në rikthimin e kontrollit të situatës.

12. Kur komunikon me një fëmijë përmes prindit, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Flasë me prindin dhe të përfshijë fëmijën në mënyrë të përshtatshme

Shpjegim: Përfshirja e fëmijës ndihmon në ndërtimin e edukimit shëndetësor që në moshë të hershme.

13. Cili është roli i gjuhës trupore në komunikim?

Përgjigje e saktë: Mbështet ose kundërshton mesazhin verbal

Shpjegim: Gjuhë trupore jo-koherente me fjalët mund të shkaktojë konfuzion ose mosbesim.

14. Si mund të ndihmojë farmacisti një pacient me kompetencë të ulët shëndetësore?

Përgjigje e saktë: Përdor gjuhë të thjeshtë dhe ndihmesa vizuale

Shpjegim: Komunikimi i përshtatur përmirëson kuptimin dhe përputhjen me trajtimin.

15. Çfarë përfaqëson termi 'komunikim ndërkulturor' në farmaci?

Përgjigje e saktë: Aftësia për të komunikuar në mënyrë efektive me pacientë të kulturave të ndryshme

Shpjegim: Respektimi i diversitetit kulturor është thelbësor për ofrimin e kujdesit të barabartë.

16. Kur farmacisti nuk është i sigurt për kërkesën e pacientit, ai duhet të:

Përgjigje e saktë: Kërkojë sqarim shtesë me pyetje të qarta

Shpjegim: Kërkimi i sqarimit parandalon keqkuptimet dhe përmirëson shërbimin.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

17. Cili është qëllimi i përdorimit të toneve të ndryshme të zërit në komunikim?

Përgjigje e saktë: Të përcjellë ndjenja dhe qëllime të komunikimit

Shpjegim: Toni i zërit ndikon në mënyrën se si kuptohet dhe pranohet mesazhi.

18. Si ndikon besimi në marrëdhënien farmacist–pacient?

Përgjigje e saktë: Rrit përputhshmërinë me trajtimin dhe kënaqësinë e pacientit

Shpjegim: Besimi është bazë për bashkëpunim të suksesshëm dhe për trajtim efektiv.

19. Kur komunikon me kolegë të tjerë shëndetësorë, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Përdorë komunikim profesional, të qartë dhe bashkëpunues

Shpjegim: Komunikimi ndërprofesional ndikon në sigurinë dhe efikasitetin e trajtimit të pacientit.

20. Cili është rreziku i mungesës së dokumentimit të komunikimit me pacientin për barnat e ndjeshme?

Përgjigje e saktë: Mungesë e gjurmueshmërisë dhe përgjegjësisë profesionale

Shpjegim: Dokumentimi është i rëndësishëm për transparencë, siguri dhe mbrojtje profesionale.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Përgatitjet Magjistrale dhe Galenike

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. Cili nga përbërësit e mëposhtëm përdoret më shpesh si bazë për pomadat hidrofile?

Përgjigje e saktë: Polietilenglikol

Shpjegim: Polietilenglikoli është bazë hidrofile e cila tretet në ujë dhe përdoret në përgatitje të ujë-solubileve.

2. Cili është funksioni i lanolinës në përgatitjet galenike?

Përgjigje e saktë: Emulgator dhe zbutës

Shpjegim: Lanolina ka aftësi për të mbajtur ujë dhe ndihmon në përzierjen e fazave ujë/nyndyrë, duke vepruar si emulgator.

3. Cili është pH optimal për tretësirat okulare që të mos shkaktjnë irritim?

Përgjigje e saktë: 7.4

Shpjegim: pH fiziologjik i lotit është rreth 7.4, prandaj preparatet okulare duhet të jenë sa më afër kësaj vlere.

4. Cili është avantazhi kryesor i përgatitjeve magjistrale për pacientët pediatrikë?

Përgjigje e saktë: Mundëson individualizimin e dozës

Shpjegim: Përgatitjet magjistrale lejojnë përshtatjen e dozës për moshën dhe peshën e pacientit.

5. Cili është qëllimi i përdorimit të konservuesve në përgatitjet lëngore?

Përgjigje e saktë: Parandalimi i zhvillimit mikrobiologjik

Shpjegim: Konservuesit ndalojnë rritjen e baktereve dhe kërpudhave në përgatitjet ujore.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Në cilin rast është i detyrueshëm përdorimi i sterilizimit në përgatitje galenike?

Përgjigje e saktë: Preparatet parenterale dhe okulare

Shpjegim: Steriliteti është jetik për preparatet që administrohen në trup në mënyrë invazive për të shmangur infeksionet.

7. Cili është roli i talkut në përgatitjet e pudrave për përdorim të jashtëm?

Përgjigje e saktë: Thithës dhe lubrifikant

Shpjegim: Talku ndihmon në reduktimin e lagështisë dhe fërkimit në lëkurë.

8. Çfarë është 'massa suppositorium' në përgatitjen magjistrale?

Përgjigje e saktë: Masa e bazës për supozitorë pa substancë aktive

Shpjegim: Përdoret për të llogaritur sasinë e bazës që nevojitet për çdo supozitor.

9. Cili nga këta është një vehikël hidroalkoolik për tretësira orale?

Përgjigje e saktë: Etanol + ujë i pastruar

Shpjegim: Tretësirat hidroalkoolike përdorin përzierje të etanolit dhe ujit për të tretur substanca me polaritet të ndryshëm.

10. Cili është qëllimi i përgatitjes galenike të ekstrakteve të thata?

Përgjigje e saktë: Standardizimi i përmbajtjes së substancës aktive

Shpjegim: Ekstraktet e thata përgatiten për të pasur përmbajtje të qëndrueshme të përbërësve aktivë.

11. Cili metod përdoret për përgatitjen e emulsioneve në farmaci?

Përgjigje e saktë: Metoda e përmbysjes së fazave (phase inversion)

Shpjegim: Përfiton një përzierje më të qëndrueshme midis fazës ujore dhe yndyrore.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

12. Cili konservues është më i përshtatshëm për përdorim në preparatet okulare?

Përgjigje e saktë: Benzalkonium klorid

Shpjegim: Është efektiv dhe përdoret zakonisht në sasi të ulët në pika për sy.

13. Cili është rreziku më i madh i përgatitjeve magjistrale pa kontroll cilësie?

Përgjigje e saktë: Dozimi i pasaktë dhe kontaminimi

Shpjegim: Mungesa e kontrollit cilësor mund të çojë në mbidozim ose infeksione për shkak të papastërtive.

14. Për çfarë përdoret bazë e tipit 'unguentum emulsificans'?

Përgjigje e saktë: Për të përgatitur pomada që mund të absorbojnë ujë

Shpjegim: Kjo bazë përmban emulgatorë që mundësojnë përzierjen e ujit me yndyrna.

15. Cila është metoda e duhur për matjen e saktë të substancave pluhur në farmaci?

Përgjigje e saktë: Përdorimi i peshore analitike

Shpjegim: Peshorja analitike siguron saktësi të lartë për peshime në mikrogram ose miligram.

16. Kur duhet të përgatitet një përgatitje magjistrale pa ujë në mënyrë aseptike?

Përgjigje e saktë: Kur është për përdorim okulare apo injektabil

Shpjegim: Kërkohej teknikë aseptike për siguri mikrobiologjike në preparate sterile.

17. Cili është faktori më i rëndësishëm për stabilitetin e emulsioneve?

Përgjigje e saktë: Zgjedhja e emulgatorit të duhur

Shpjegim: Emulgatorët ndikojnë në qëndrueshmërinë dhe kohezionin e dy fazave të papërzishme.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

18. Çfarë nënkupton termi 'tritrim' në përgatitjet farmaceutike?

Përgjigje e saktë: Përzierja dhe imtësimi i një substance me një pluhur inert

Shpjegim: Përdoret për të siguruar shpërndarje uniforme të substancës aktive në doza të vogla.

19. Cila është vlera e zakonshme e pH për preparatet vaginale me acid laktik?

Përgjigje e saktë: 4.0 – 4.5

Shpjegim: Kjo ndihmon në ruajtjen e florës normale vaginale dhe parandalimin e infeksioneve.

20. Cili nga këto përbërës është inkompatibil me sapunët në pomada?

Përgjigje e saktë: Kripërat e metaleve të rënda (p.sh. Ag⁺)

Shpjegim: Ato precipitojnë me acide yndyrore dhe destabilizojnë formulimet me sapunë.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Farmacia Klinike

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. 1. Cili është roli kryesor i farmacistit klinik në një ekip multidisciplinar spitalor?

Përgjigje e saktë: Të sigurojë përdorimin racional dhe të sigurt të barnave

Shpjegim: Farmacisti klinik bashkëpunon me mjekët për të optimizuar terapinë dhe për të parandaluar gabimet medikamentoze.

2. 2. Cili nga parametrat duhet të monitorohet rregullisht te një pacient me warfarin?

Përgjigje e saktë: INR (International Normalized Ratio)

Shpjegim: INR përdoret për të vlerësuar efektin antikoagulant të warfarinës dhe për të shmangur gjakderdhjen ose trombozën.

3. 3. Cili është faktori më i rëndësishëm për individualizimin e dozës së digoksinës?

Përgjigje e saktë: Funkcioni renal

Shpjegim: Digoksina ekskretohet kryesisht nëpërmjet veshkave, prandaj doza duhet përshtatur sipas GFR-së.

4. 4. Farmacisti klinik vëren përdorim të dyfishtë të barnave me të njëjtin mekanizëm. Cili është hapi i parë?

Përgjigje e saktë: Kontaktimi i mjekut për sqarim dhe rekomandim

Shpjegim: Për të shmangur mbidozimin ose ndërveprimet, farmacisti duhet të bashkëpunojë me mjekun për rishikim të terapisë.

5. 5. Për cilin bar është i nevojshëm monitorimi i niveleve plazmatike për të shmangur toksicitetin?

Përgjigje e saktë: Vankomicinë

Shpjegim: Vankomicina ka indeks terapeutik të ngushtë dhe kërkon TDM (Therapeutic Drug Monitoring).

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. 6. Cili është objektivi kryesor i intervencionit klinik farmaceutik?

Përgjigje e saktë: Përmirësimi i rezultateve terapeutike të pacientit

Shpjegim: Farmacisti klinik kontribuon në përmirësimin e trajtimit duke identifikuar dhe zgjidhur problemet medikamentoze.

7. 7. Cila është strategjia më e mirë për menaxhimin e një pacienti polimorbid me polifarmaci?

Përgjigje e saktë: Rishikim i rregullt i të gjitha barnave të përshkruara dhe jo të përshkruara

Shpjegim: Rishikimi i terapisë ndihmon në eliminimin e ndërveprimeve, efekteve të padëshiruara dhe barnave të panevojshme.

8. 8. Në cilin rast është e nevojshme konvertimi i barnave nga administrimi parenteral në oral?

Përgjigje e saktë: Kur pacienti është klinikisht stabil dhe ka funksion normal gastrointestinal

Shpjegim: Konvertimi në administrim oral ndihmon në uljen e rrezikut të infeksioneve dhe kostove të trajtimit.

9. 9. Cili bar kërkon testim farmakogjenetik para përshkrimit për të shmangur toksicitetin?

Përgjigje e saktë: Abacavir

Shpjegim: Pacientët me alelin HLA-B*57:01 kanë rrezik të lartë për reaksione alergjike ndaj abacavirit.

10. 10. Cili është roli i farmacistit klinik në menaxhimin e efekteve anësore të barnave?

Përgjigje e saktë: Identifikimi, dokumentimi dhe raportimi i reaksioneve të padëshiruara

Shpjegim: Farmacistët klinikë janë kyç në zbulimin e hershëm dhe ndërhyrjen ndaj efekteve të padëshiruara.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

11. 11. Cili është bar preferencial për trajtimin e diabetit tip 2 me sëmundje renale kronike?

Përgjigje e saktë: Inhibitorët e SGLT2 (p.sh. empagliflozin)

Shpjegim: Këta barna përmirësojnë kontrollin glikemik dhe kanë efekte mbrojtëse renale dhe kardiovaskulare.

12. 12. Cili nga faktorët duhet të merret parasysh në vlerësimin e ndërveprimeve medikamentoze?

Përgjigje e saktë: Kohëzgjatja dhe doza e përdorimit të barnave

Shpjegim: Intensiteti dhe rreziku i ndërveprimeve varen nga doza dhe kohëzgjatja e administrimit.

13. 13. Cili është një nga indikatorët kyç të cilësisë së kujdesit farmaceutik klinik?

Përgjigje e saktë: Ulja e shtrimeve të përsëritura për shkak të problemeve me barnat

Shpjegim: Reduktimi i rehospitalizimeve është një masë e rëndësishme për vlerësimin e efektivitetit të kujdesit klinik.

14. 14. Cili prej barnave më poshtë mund të shkaktojë hiperpotasemi kur kombinohet me spironolaktonë?

Përgjigje e saktë: Ramipril

Shpjegim: Të dy këta janë barë që kur përdoren së bashku rrisin rrezikun për hiperpotasemi.

15. 15. Kur duhet të inicohet profilaksia me heparinë të dozës së ulët në një pacient të shtruar?

Përgjigje e saktë: Në mungesë të kundërindikacioneve, sa më herët pas shtrimit

Shpjegim: Fillimi i hershëm parandalon tromboembolizmin venoz te pacientët e palëvizshëm.

16. 16. Cili është përfitimi i përdorimit të standardeve dhe protokolleve në farmacinë klinike?

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Përgjigje e saktë: Përmirësimi i praktikës së bazuar në dëshmi dhe sigurisë së pacientit

Shpjegim: Protokollet reduktojnë variabilitetin dhe sigurojnë kujdes të standardizuar e të sigurt.

17. 17. Cili indikator i laboratorit është i rëndësishëm për dozimin e barnave të ekskretuara përmes veshkave?

Përgjigje e saktë: Vlera e eGFR

Shpjegim: eGFR është një vlerësim i funksionit renal që ndihmon në përshtatjen e dozës për shumë barna.

18. 18. Në cilin rast kërkohet ndërhyrje urgjente farmaceutike në spital?

Përgjigje e saktë: Kur administrimi i një bari gabimisht mund të shkaktojë dëm të menjëhershëm

Shpjegim: Ndërhyrja urgjente ndihmon në parandalimin e gabimeve me pasoja serioze për pacientin.

19. 19. Cili është roli i farmacistit klinik në kujdesin paliativ?

Përgjigje e saktë: Menaxhimi i dhimbjes dhe optimizimi i simptomave për cilësi jete

Shpjegim: Farmacisti ndihmon në zgjedhjen e barnave për lehtësimin e simptomave pa efekte të panevojshme.

20. 20. Cili është përfitimi i bashkëpunimit ndërdisiplinar përmes rishikimeve farmakoterapeutike?

Përgjigje e saktë: Identifikimi i problemeve potenciale dhe optimizimi i trajtimit

Shpjegim: Rishikimi i përbashkët ndihmon në përmirësimin e rezultateve dhe uljen e gabimeve.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Qasja ndaj Pacientit para Dhënies së Barit

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. Cila është pyetja e parë që duhet të bëjë farmacisti para se të japë një bar me recetë?

Përgjigje e saktë: A e keni përdorur këtë bar më parë?

Shpjegim: Kjo ndihmon në identifikimin e përvojës së mëparshme dhe mundësinë e efekteve anësore apo keqkuptimeve.

2. Kur pacienti paraqitet me recetë për një bar të ri, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Shpjegojë qëllimin, mënyrën e përdorimit dhe efektet anësore kryesore

Shpjegim: Edukim i saktë rrit sigurinë dhe përputhshmërinë me trajtimin.

3. Në rast të dyshimit për një alergji të mëparshme ndaj një barne, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Pyesë pacientin dhe nëse është e nevojshme, të konsultojë mjekun

Shpjegim: Parandalimi i reaksioneve alergjike është prioritet i sigurisë.

4. Kur një pacient kërkon një bar pa recetë për simptomë jo të sqaruar, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Bëjë pyetje për simptomat dhe kohëzgjatjen para dhënies së barit

Shpjegim: Vlerësimi i situatës është thelbësor për vendim të drejtë profesional.

5. Në rast se një pacient kërkon një bar të kontradiktuar me terapinë aktuale, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Refuzojë dhënien dhe të shpjegojë rrezikun

Shpjegim: Mbrojtja e pacientit ka përparësi ndaj kërkesave të pamatura.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Pse është e rëndësishme të kontrollohet saktësia e recetës para dhënies së barit?

Përgjigje e saktë: Për të shmangur gabimet në emër, dozë apo frekuencë

Shpjegim: Kontrolli i recetës mbron pacientin nga gabimet që mund të kenë pasoja serioze.

7. Cili informacion duhet të konfirmohet me pacientin para dhënies së antibiotikëve?

Përgjigje e saktë: Historia e alergjiave dhe trajtimeve të mëparshme

Shpjegim: Reaksionet alergjike ndaj antibiotikëve janë të zakonshme dhe ndonjëherë serioze.

8. Çfarë duhet të bëjë farmacisti nëse pacienti duket konfuz për mënyrën e përdorimit të barit?

Përgjigje e saktë: Të ofrojë udhëzime të qarta dhe të verifikojë kuptimin e pacientit

Shpjegim: Komunikimi efektiv parandalon keqpërdorimin dhe përmirëson rezultatin terapeutik.

9. Në rastin e një barne të re me efekt të ngushtë terapeutik, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Jep udhëzime të detajuara dhe paralajmërojë për shenjat e toksicitetit

Shpjegim: Informimi parandalon mbidozimin dhe ndihmon pacientin të njohë shenjat e rrezikshme.

10. Cili është qëllimi i konfirmimit të të dhënave personale të pacientit para lëshimit të barit?

Përgjigje e saktë: Të sigurohet se bari po i jepet personit të duhur

Shpjegim: Gabimet në identitet mund të çojnë në trajtime të gabuara.

11. Në cilin rast farmacisti duhet të refuzojë dhënien e një barne OTC?

Përgjigje e saktë: Kur simptoma kërkon vlerësim mjekësor urgjent

Shpjegim: Shmangia e vonesës në trajtim mjekësor është thelbësore për sigurinë.

12. Cili është hapi i parë në identifikimin e ndërveprimeve potenciale para dhënies së një barne?

Përgjigje e saktë: Pyetja për barnat tjera që pacienti përdor

Shpjegim: Mbledhja e informacionit ndihmon në parandalimin e ndërveprimeve të rrezikshme.

13. Nëse një pacient është i moshuar dhe merr shumë barna, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Kontrollon për polifarmaci dhe rishikon terapinë me kujdes

Shpjegim: Pacientët e moshuar janë më të ndjeshëm ndaj efekteve anësore dhe ndërveprimeve.

14. Kur duhet ofruar material i shkruar për përdorimin e barit?

Përgjigje e saktë: Në çdo rast kur përdorimi është kompleks ose pacienti e kërkon

Shpjegim: Materiali ndihmon kujtesën dhe kuptimin, veçanërisht për terapi afatgjata.

15. Cili nga këta faktorë mund të ndikojë në mënyrën e dhënies së udhëzimeve për përdorim të barit?

Përgjigje e saktë: Niveli i edukimit të pacientit

Shpjegim: Udhëzimet duhet të përshtaten me aftësitë e kuptimit të pacientit.

16. Kur farmacisti dyshon për keqpërdorim të mundshëm të një barne, ai duhet të:

Përgjigje e saktë: Të diskutojë në mënyrë etike dhe profesionale me pacientin

Shpjegim: Qasja jo-gjyqës dhe komunikimi i hapur ndihmon në ndërhyrjen e duhur.

17. Cili informacion është më i rëndësishëm për dhënien e barnave për gratë shtatzëna?

Përgjigje e saktë: Muaji i shtatzënisë dhe indikacioni i barit

Shpjegim: Disa barna janë të rrezikshme në periudha të caktuara të shtatzënisë.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

18. Kur pacienti nuk është i sigurt për emrin e barit, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Verifikojë me recetën ose të kërkojë informata shtesë për të shmangur gabimet

Shpjegim: Identifikimi i saktë është thelbësor për të shmangur konfuzionin dhe dëmshmerinë.

19. Cili është një tregues që farmacisti duhet të japë udhëzim të shtuar para dhënies së barit?

Përgjigje e saktë: Bar me potencial të lartë për efekte anësore ose ndërveprime

Shpjegim: Barët me rrezik të lartë kërkojnë këshillim më të plotë për përdorim të sigurt.

20. Pse farmacisti duhet të verifikojë datën e skadimit para lëshimit të barit?

Përgjigje e saktë: Për të garantuar efikasitetin dhe siguri maksimale të terapisë

Shpjegim: Barna të skaduara mund të jenë joefektive ose potencialisht të dëmshme.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Etika Profesionale për Farmacistë

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. Cili është parimi themelor i etikës profesionale në farmacist?

Përgjigje e saktë: Të veprojnë në interesin më të mirë të pacientit

Shpjegim: Ky parim udhëzon çdo vendim profesional në funksion të sigurisë dhe mirëqenies së pacientit.

2. Kur farmacisti përballët me konflikt interesi, ai duhet të:

Përgjigje e saktë: Ta deklarojë konfliktin dhe të shmangë ndikimin në vendim

Shpjegim: Deklarimi i konfliktit ruan integritetin dhe transparencën profesionale.

3. Cili është qëndrimi etik kur pacienti kërkon një bar që mund të dëmtojë shëndetin e tij?

Përgjigje e saktë: Të refuzojë me respekt dhe të ofrojë këshillim të përshtatshëm

Shpjegim: Farmacisti ka për detyrë të mbrojë pacientin edhe kur ky nuk është i vetëdijshëm për rrezikun.

4. Ruajtja e konfidencialitetit të të dhënave të pacientit është e bazuar në:

Përgjigje e saktë: a) Respektimin e të drejtave të pacientit dhe privatësisë

Shpjegim: Informacioni shëndetësor i pacientit nuk duhet të ndahet pa leje, përveç rasteve ligjore.

5. Nëse një koleg farmaceut shkel rëndë kodin etik, farmacisti duhet të:

Përgjigje e saktë: Raportoje sjelljen te autoritetet përkatëse

Shpjegim: Ruajtja e standardeve profesionale është përgjegjësi kolektive e profesionit.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Cili është obligimi etik i farmacistit në rast të një gabimi në lëshimin e barit?

Përgjigje e saktë: Të informojë menjëherë pacientin dhe të korrigjojë situatën

Shpjegim: Transparenca dhe përgjegjësia për gabimet është bazë e etikës profesionale.

7. Kur pacienti refuzon të ndjekë këshillën e farmacistit, ky i fundit duhet të:

Përgjigje e saktë: Respektojë vendimin por të sigurojë që pacienti kupton pasojat

Shpjegim: Autonomia e pacientit duhet respektuar, por me këshillim të plotë.

8. Cili është roli i kodit etik për farmacistët?

Përgjigje e saktë: Udhëzon sjelljen profesionale dhe vendimmarrjen etike

Shpjegim: Kodi etik ofron bazën për vlerësim të situatave të ndërlikuara profesionale.

9. Pse është e papranueshme që farmacisti të përfitojë financiarisht nga një mjek për përshkrimin e barnave?

Përgjigje e saktë: Është konflikt interesi dhe cenon pavarësinë profesionale

Shpjegim: Etika profesionale kërkon që vendimet të bazohen në interesin e pacientit, jo në përfitime personale.

10. Cila është përgjegjësia etike e farmacistit gjatë bashkëpunimit ndërdisiplinar?

Përgjigje e saktë: Të veprojë me respekt, transparencë dhe bashkëpunim aktiv

Shpjegim: Respekti për kolegët ndihmon në ndërtimin e një kujdesi të integruar për pacientin.

11. Kur farmacisti nuk është i përgatitur për të dhënë këshillë mbi një bar të caktuar, ai duhet të:

Përgjigje e saktë: Të kërkojë informata shtesë ose të referojë pacientin

Shpjegim: Dhënia e informacionit të pasaktë mund të jetë e dëmshme dhe joetike.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

12. Nëse farmacisti dyshon për abuzim me barna narkotike, ai duhet të:

Përgjigje e saktë: Raportoje rastin dhe të veproje sipas protokolleve etike e ligjore

Shpjegim: Mbrojtja e pacientit dhe e komunitetit ka përparësi ndaj interesit individual.

13. Cili nga parimet në bioetikë lidhet me 'të bësh mirë për të tjerët'?

Përgjigje e saktë: Beneficenca

Shpjegim: Beneficenca kërkon të veprohet në favor të pacientit për përmirësim të shëndetit dhe mirëqenies.

14. Cili parim etik shkellet nëse farmacisti diskriminon një pacient për shkak të përkatësisë etnike?

Përgjigje e saktë: Drejtësia

Shpjegim: Etika kërkon trajtim të barabartë për të gjithë pa paragjykime.

15. Cili është rasti kur farmacisti ka të drejtë të mos ofrojë një bar për arsye etike personale?

Përgjigje e saktë: Kur nuk dëmton pacientin dhe e referon te një profesionist tjetër

Shpjegim: E drejta për ndërgjegje duhet balancuar me kujdesin ndaj pacientit.

16. Kur është e pranueshme të ndahen të dhënat e pacientit me palë të treta?

Përgjigje e saktë: Vetëm me pëlqimin e pacientit ose me urdhër ligjor

Shpjegim: Konfidencialiteti mund të thyhet vetëm në raste të caktuara ligjore ose me lejen e pacientit.

17. Pse është e rëndësishme të dokumentohen komunikimet me pacientin për çështje të ndjeshme?

Përgjigje e saktë: Për të mbrojtur farmacistin dhe për të siguruar gjurmueshmëri

Shpjegim: Dokumentimi është pjesë e përgjegjësisë profesionale dhe mund të jetë i nevojshëm në raste ligjore.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

18. Kur farmacisti e di që një pacient nuk e kupton mirë terapinë, ai ka detyrë etike të:

Përgjigje e saktë: Sigurohet që informacioni të jepet në mënyrë të kuptueshme

Shpjegim: Kuptimi i saktë është thelbësor për siguri dhe efikasitet të terapisë.

19. Nëse një koleg farmacist konsumon substanca gjatë punës, etika kërkon që:

Përgjigje e saktë: Rasti të adresohet në mënyrë konfidenciale dhe të raportohet në instanca përkatëse

Shpjegim: Siguria e pacientëve kërkon që çdo sjellje që komprometon kujdesin të trajtohet menjëherë.

20. Pse farmacisti nuk duhet të ndikojë në zgjedhjen e një bari vetëm për arsye financiare?

Përgjigje e saktë: Sepse dëmton besimin dhe etikën profesionale

Shpjegim: Vendimet duhet të bazohen në nevojat klinike të pacientit, jo në përfitime ekonomike.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Farmakologjia e Përgjithshme

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. Cili është koncepti i 'biodisponueshmërisë' së një bari?

Përgjigje e saktë: Pjesa e dozës së administruar që arrin në qarkullimin sistematik në formë aktive

Shpjegim: Biodisponueshmëria mat sasinë dhe shpejtësinë me të cilën një bar hyn në qarkullimin sistematik.

2. Cili nga faktorët më poshtë ndikon më shumë në shpërndarjen e një bari në trup?

Përgjigje e saktë: Lipofilia e barit

Shpjegim: Barnat lipofile depërtojnë më lehtë në membranat qelizore dhe kanë shpërndarje më të gjerë.

3. Cili është funksioni i enzimës CYP3A4 në metabolizmin e barnave?

Përgjigje e saktë: Oksidimi i barnave në fazën I të metabolizmit

Shpjegim: CYP3A4 është një nga enzimat më të rëndësishme për oksidimin dhe biotransformimin e barnave.

4. Çfarë është gjysmëjeta e një bari?

Përgjigje e saktë: Koha që i nevojitet për gjysmën e përqendrimit plazmatik të barit të eliminohet

Shpjegim: Gjysmëjeta ndihmon në përcaktimin e intervaleve të dozimit dhe kohës për të arritur gjendjen e qëndrueshme.

5. Cili është ndryshimi midis agonistëve dhe antagonistëve?

Përgjigje e saktë: Agonistët aktivizojnë receptorin, antagonistët e bllokojnë

Shpjegim: Agonistët lidhen dhe aktivizojnë receptorët, ndërsa antagonistët pengojnë aktivizimin.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Çfarë do të thotë 'indeks terapeutik' i një bari?

Përgjigje e saktë: Raporti midis dozës toksike dhe dozës efektive

Shpjegim: Indeksi terapeutik tregon sa i sigurt është një bar – sa më i lartë, aq më mirë.

7. Cili është një efekt i zakonshëm i bllokuesve beta (beta-blokuesve)?

Përgjigje e saktë: Ulja e ritmit të zemrës

Shpjegim: Beta-blokuesit bllokojnë receptorët beta-1 në zemër dhe reduktojnë frekuencën kardiale.

8. Pse barnat me lidhje të lartë për proteinat plazmatike mund të kenë efekte të zgjatura?

Përgjigje e saktë: Sepse vetëm fraksioni i lirë është farmakologjikisht aktiv

Shpjegim: Barnat e lidhura me proteina nuk mund të kalojnë membranat ose të metabolizohen derisa të lirohen.

9. Cila nga këto rrugë të administrimit ka efektin më të shpejtë?

Përgjigje e saktë: Intravenoze

Shpjegim: Administrimi IV çon direkt në qarkullimin sistemik pa asnjë pengesë absorptive.

10. Cili nga barnat më poshtë është induktor i enzimave mikrosomale të mëlçisë?

Përgjigje e saktë: Rifampicina

Shpjegim: Rifampicina nxit enzimën CYP450 dhe redukton efektin e shumë barnave të tjera.

11. Cila është rëndësia e 'dozës ngarkuese' në terapinë farmakologjike?

Përgjigje e saktë: Arritja e shpejtë e përqendrimit terapeutik në gjak

Shpjegim: Doza ngarkuese përdoret kur nevojitet efekt i menjëhershëm farmakologjik.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

12. Çfarë përfaqëson fenomeni i 'first-pass' metabolizmit?

Përgjigje e saktë: Metabolizimi i barit në mëlçi para se të arrijë në qarkullim sistematik

Shpjegim: Ky fenomen zvogëlon biodisponueshmërinë e barnave të marra oral.

13. Pse disa barna kërkojnë monitorim të përqendrimeve plazmatike (TDM)?

Përgjigje e saktë: Sepse kanë indeks terapeutik të ngushtë

Shpjegim: Barnat me TIN kërkojnë dozë të saktë për të shmangur toksicitetin ose mosefikasitetin.

14. Çfarë nënkupton 'efekti plafon' i një barne?

Përgjigje e saktë: Pika në të cilën rritja e dozës nuk rrit më efektin terapeutik

Shpjegim: Rritja e mëtejshme e dozës mbi efektin plafon vetëm rrit rrezikun për efekte anësore.

15. Cili është një efekt i zakonshëm i barnave antikolinergjike?

Përgjigje e saktë: Goja e thatë

Shpjegim: Antikolinergjikët reduktojnë sekretimin e gjëndrave dhe shkaktojnë tharje të mukozës.

16. Cili është mekanizmi i veprimit të ACE-inhibitorëve?

Përgjigje e saktë: Inhibojnë konvertimin e angiotenzinës I në angiotenzinë II

Shpjegim: Kjo rezulton në vasodilatacion dhe ulje të presionit të gjakut.

17. Çfarë është 'toleranca' ndaj një bari?

Përgjigje e saktë: Zvogëlimi i efektit të barit pas përdorimit të zgjatur

Shpjegim: Toleranca kërkon rritje të dozës për të ruajtur të njëjtin efekt terapeutik.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

18. Barnat që kalojnë barrierën hemato-encefalike duhet të kenë:

Përgjigje e saktë: Lipofili të lartë

Shpjegim: Vetëm substancat lipofile kalojnë lehtësisht këtë barrierë për të vepruar në tru.

19. Cili prej këtyre mekanizmave shpjegon veprimin e barnave antagonistë të konkurrueshme?

Përgjigje e saktë: Lidhen në të njëjtin vend me agonistët pa aktivizuar receptorin

Shpjegim: Këto barna pengojnë agonistët të ushtrojnë efektin e tyre duke konkurruar për vendin e lidhjes.

20. Çfarë përfaqëson ED50 e një barne?

Përgjigje e saktë: Doza që jep efekt terapeutik te 50% e popullatës

Shpjegim: ED50 është tregues standard për matjen e efikasitetit të barit në popullatë.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Farmakovigjilenca

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. Çfarë është farmakovigjilenca?

Përgjigje e saktë: Zbulimi, vlerësimi dhe parandalimi i efekteve anësore të barnave

Shpjegim: Farmakovigjilenca është një disiplinë që synon sigurinë e pacientit nëpërmjet monitorimit të barnave pas autorizimit të marketingut.

2. Cili është qëllimi kryesor i farmakovigjilencës?

Përgjigje e saktë: Të identifikojë dhe minimizojë rreziqet nga përdorimi i barnave

Shpjegim: Qëllimi është mbrojtja e shëndetit publik përmes mbikëqyrjes së efekteve të padëshiruara.

3. Cili institucion zakonisht merret me farmakovigjilencën në nivel kombëtar?

Përgjigje e saktë: Agjencia për Produkte Medicinale (, AKPPM, EMA në BE)

Shpjegim: Institucionet rregullatore janë përgjegjëse për grumbullimin dhe analizën e raportimeve të efekteve anësore.

4. Cili lloj i efekteve anësore raportohet në farmakovigjilencë?

Përgjigje e saktë: Të gjitha efektet e padëshiruara, veçanërisht ato serioze dhe të paparashikuara

Shpjegim: Raportimi i gjerë ndihmon në identifikimin e modeleve të rrezikshme që nuk janë vërejtur më parë.

5. Kur është i detyrueshëm raportimi i efekteve anësore të dyshimta?

Përgjigje e saktë: Gjithmonë, nga profesionistët shëndetësorë

Shpjegim: Farmacistët dhe mjekët janë të obliguar të raportojnë çdo dyshim për sigurinë e barit.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Cili është përfitimi kryesor i raportimeve të efekteve anësore nga farmacistët?

Përgjigje e saktë: Ndhmohen në përmirësimin e sigurisë së barnave në praktikë

Shpjegim: Farmacistët janë shpesh kontakti i parë me pacientin dhe luajnë rol kyç në vëzhgimin klinik.

7. Cili është dallimi ndërmjet efektit të padëshiruar dhe ndërveprimit medikamentoz?

Përgjigje e saktë: Efekti i padëshiruar ndodh edhe pa praninë e një bari tjetër

Shpjegim: Ndërveprimet kërkojnë më shumë se një substancë, ndërsa efektet e padëshiruara mund të jenë të pavarura.

8. Çfarë është një 'reaksion serioz i padëshiruar' sipas definicionit të EMA?

Përgjigje e saktë: Një efekt që shkakton vdekje, hospitalizim ose paaftësi të përhershme

Shpjegim: Efektet serioze kanë pasoja të rënda për jetën dhe kërkojnë veprim të menjëhershëm.

9. Çfarë nënkupton termi 'raport spontan' në farmakovigjilencë?

Përgjigje e saktë: Raportim vullnetar nga profesionistët ose pacientët pa ftesë specifike

Shpjegim: Ky raport është thelbësor për zbulimin e efekteve të reja që nuk janë vërejtur në studime klinike.

10. Cili është roli i pacientëve në sistemin e farmakovigjilencës?

Përgjigje e saktë: Ata mund të raportojnë drejtpërdrejt efektet anësore

Shpjegim: Raportimi nga pacientët përmirëson përfshirjen publike dhe zbulimin e problemeve në përdorim real.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

11. Cili dokument i barit përmban të gjitha informacionet mbi sigurinë dhe efektet anësore të mundshme?

Përgjigje e saktë: Fletëudhëzimi i barit (Leaflet / SmPC)

Shpjegim: Ky dokument është burimi kryesor për përdoruesit dhe profesionistët mbi efektet dhe përdorimin e sigurt.

12. Çfarë është 'sistemi i menaxhimit të rrezikut' (RMP)?

Përgjigje e saktë: Strategji për të identifikuar, monitoruar dhe reduktuar rreziqet e barit

Shpjegim: RMP është pjesë e domosdoshme e autorizimit të barnave të reja në BE.

13. Kur mund të ndryshohet informacioni i barit pas raportimeve të efekteve anësore?

Përgjigje e saktë: Kur analizat tregojnë një rrezik të ri ose të rritur

Shpjegim: EMA dhe agjencitë përkatëse mund të ndryshojnë SmPC ose të kufizojnë përdorimin e barit.

14. Cili është termi për ndërprerjen e një bari nga tregu për arsye sigurie?

Përgjigje e saktë: Hekurja nga tregu (market withdrawal)

Shpjegim: Kur dëmi i mundshëm tejkalon përfitimin, autoritetet mund të tërheqin barin.

15. Cili është qëllimi i listës së 'barnave në monitorim shtesë' në BE?

Përgjigje e saktë: Të nxisë raportim më aktiv për barnat e reja ose me informacion të kufizuar

Shpjegim: Këto barna janë të shënuara me simbolin e trekëndëshit të zi në fletëudhëzim.

16. Pse është i rëndësishëm raportimi i efekteve të panjohura edhe nëse ndodhin rrallë?

Përgjigje e saktë: Sepse mund të sinjalizojnë probleme të reja që kërkojnë investigim

Shpjegim: Edhe një numër i vogël i rasteve mund të çojë në hetim të thelluar të sigurisë.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

17. Çfarë nënkupton shkronja 'PSUR' në kontekstin e farmakovigjilencës?

Përgjigje e saktë: Periodic Safety Update Report

Shpjegim: Raporte të rregullta që prodhuesit dorëzojnë për të përditësuar profilin e sigurisë së barit.

18. Kush është përgjegjës për raportimin e PSUR tek autoritetet kompetente?

Përgjigje e saktë: Mbajtësi i autorizimit të marketingut

Shpjegim: Prodhuesit janë përgjegjës për monitorimin dhe raportimin e sigurisë së produktit të tyre.

19. Cili nga më poshtë është shembull i një sinjali farmakovigjilencë?

Përgjigje e saktë: cRritje e papritur e rasteve me hepatit nga një bar i caktuar

Shpjegim: Sinjalet përfaqësojnë indicie për rrezik të ri që kërkon analizë të mëtejshme.

20. Pse duhet të trajnohen farmacistët në njohjen e efekteve anësore?

Përgjigje e saktë: Për të ndihmuar në identifikimin dhe raportimin e hershëm të rreziqeve

Shpjegim: Trajnimi përmirëson sigurinë medikamentoze dhe rolin aktiv të farmacistëve në sistemin shëndetësor.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Ndërveprimet e Barnave dhe Efektet Anësore

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. Cili është rreziku i kombinimit të warfarinës me NSAID?

Përgjigje e saktë: Rritje e rrezikut për gjakderdhje

Shpjegim: Të dy barnat ndikojnë në koagulim dhe mund të rrisin ndjeshëm rrezikun për hemorragji.

2. Cili është efekti i kombinimit të ACE-inhibitorëve me spironolaktonë?

Përgjigje e saktë: Hiperpotasemia

Shpjegim: Të dy barnat mund të rrisin nivelin e kaliumit në gjak dhe çojnë në hiperpotasemi.

3. Pse kombinimi i simvastatinës me eritromicinë është i rrezikshëm?

Përgjigje e saktë: Rrit rrezikun për rabdomiolizë

Shpjegim: Eritromicina inhibon metabolizmin e statinës duke rritur nivelin toksik të saj.

4. Cili bar është i njohur për shkaktimin e agranulocitozës si efekt anësor i rrallë?

Përgjigje e saktë: Klozapina

Shpjegim: Klozapina mund të shkaktojë shtypje të rënda të palcës kockore, ndaj kërkon monitorim të gjakut.

5. Cili është rreziku i ndërveprimit të digoksinës me furosemid?

Përgjigje e saktë: Rritje e toksicitetit për shkak të hipokalemisë

Shpjegim: Furosemidi mund të shkaktojë humbje të kaliumit, që rrit ndjeshmërinë ndaj efektit toksik të digoksinës.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Cili kombinim barnash mund të shkaktojë sindromë serotoninike?

Përgjigje e saktë: Fluoksetinë + tramadol

Shpjegim: Të dy rrisin serotoninën dhe mund të çojnë në sindromë serotoninike – një gjendje potencialisht fatale.

7. Cili nga efektet anësore është më i zakonshmi për opioidët?

Përgjigje e saktë: Kapsllëku

Shpjegim: Opioidët ngadalësojnë peristaltikën intestinale dhe shkaktojnë kapsllëk kronik.

8. Cili bar mund të shkaktojë hiperplazi gingivale si efekt anësor?

Përgjigje e saktë: Fenitoina

Shpjegim: Fenitoina ndikon në indet gingivale dhe mund të shkaktojë zmadhim të mishit të dhëmbëve.

9. Cili është rreziku i ndërveprimit mes levodopës dhe antipsikotikëve tipikë?

Përgjigje e saktë: Reduktimi i efektit antiparkinsonik

Shpjegim: Antipsikotikët bllokojnë receptorët dopaminergjikë dhe reduktojnë veprimin e levodopës.

10. Cili efekt anësor është i lidhur më së shumti me barnat citotoksike?

Përgjigje e saktë: Imunosupresioni

Shpjegim: Barnat që ndërhyjnë në ndarjen qelizore dëmtojnë qelizat e palcës kockore dhe sistemin imunitar.

11. Cili është rreziku i përdorimit të glibenklamidit te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Hipoglicemia e zgjatur

Shpjegim: Glibenklamidi ka kohëzgjatje të gjatë dhe mund të shkaktojë hipoglicemi të rrezikshme në këtë grupmoshë.

12. Çfarë ndodh kur kombinon verapamilin me beta-blokues?

Përgjigje e saktë: Bradykardi dhe bllok atrioventrikular

Shpjegim: Të dy barnat ulin ritmin kardiak dhe mund të shkaktojnë aritmi të rënda.

13. Cili është efekti anësor më i zakonshëm i inhibitorëve të pompës protonike (IPP)?

Përgjigje e saktë: Hipomagnezemia në përdorim afatgjatë

Shpjegim: IPP mund të zvogëlojnë absorbimin e magnezit, duke çuar në nivele të ulëta në gjak.

14. Cili kombinim është i rrezikshëm për shkak të efektit sinergjik depresiv në sistemin nervor qendror?

Përgjigje e saktë: Benzodiazepinë + alkool

Shpjegim: Të dy substancat përforcojnë njëra-tjetrën duke shkaktuar sedacion të theksuar ose depresion respirator.

15. Cili bar mund të shkaktojë foto-sensibilizim si efekt anësor?

Përgjigje e saktë: Doksiciklinë

Shpjegim: Doksiciklina rrit ndjeshmërinë ndaj dritës UV dhe mund të shkaktojë reaksione të lëkurës.

16. Pse kombinimi i aspirines me kortikosteroidë është problematik?

Përgjigje e saktë: Rrit rrezikun për ulçerë dhe gjakderdhje gastrointestinale

Shpjegim: Të dy barnat ndikojnë negativisht në mukozën e stomakut.

17. Cili është rreziku i kombinimit të ISRS me linezolid?

Përgjigje e saktë: Sindromë serotoninike

Shpjegim: Linezolid ka veti të monoaminooksidazës që rrit rrezikun e rritjes së serotoninës kur kombinohet me ISRS.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

18. Cili bar shkakton si efekt anësor klasik 'tinitus' (zhurmë në vesh)?

Përgjigje e saktë: Salicilatet (aspirina në doza të larta)

Shpjegim: Tinitusi është shenjë e hershme e toksicitetit nga salicilat.

19. Cili është efekti i përdorimit të barnave antikolinergjike te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Konfuzion mendor dhe rënie kognitive

Shpjegim: Antikolinergjikët ndikojnë në neurotransmisionin qendror dhe mund të përkeqësojnë funksionin mendor.

20. Cili bar mund të rrisë nivelet e litiumit kur përdoret së bashku?

Përgjigje e saktë: Diuretikët tiazidikë

Shpjegim: Tiazidët reduktojnë ekskretimin renal të litiumit, duke rritur rrezikun për toksicitet.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Efektet e Padëshiruara të Barnave te Shtatzënat dhe Fëmijët

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. Cili është rreziku kryesor i përdorimit të isotretinoinës gjatë shtatzënisë?

Përgjigje e saktë: Teratogjenitet i rëndë

Shpjegim: Isotretinoina është një teratogjen i fuqishëm dhe mund të shkaktojë defekte të lindjes nëse përdoret gjatë shtatzënisë.

2. Pse aspirina duhet të shmanget në tremujorin e tretë të shtatzënisë?

Përgjigje e saktë: Rrezikon mbylljen e kanalit arterial te fetusit

Shpjegim: Aspirina dhe NSAID-të mund të shkaktojnë mbyllje të parakohshme të ductus arteriosus.

3. Cili është një efekt anësor potencial i barbiturateve të përdorura gjatë shtatzënisë?

Përgjigje e saktë: Depresion respirator neonatal

Shpjegim: Barbituratet mund të kalojnë placentën dhe të shkaktojnë sedacion ose depresion te të porsalindurit.

4. Pse barnat lipofile janë më të rrezikshme për fetusin?

Përgjigje e saktë: Sepse kalojnë më lehtë placentën

Shpjegim: Barnat lipofile depërtojnë në barrierat biologjike dhe arrijnë fetusin më lehtë.

5. Cili antibiotik është i sigurt gjatë shtatzënisë dhe përdoret shpesh?

Përgjigje e saktë: Amoksisilina

Shpjegim: Amoksisilina konsiderohet e sigurt në shumicën e rasteve të shtatzënisë (kategoria B).

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Pse tetraciklinat janë të ndaluara gjatë shtatzënisë dhe fëmijërisë së hershme?

Përgjigje e saktë: Shkaktojnë njollosje të dhëmbëve dhe rritje të pamjaftueshme të kockave

Shpjegim: Tetraciklinat lidhen me kalciumin dhe ndërhyjnë në zhvillimin normal të dhëmbëve dhe eshtrave.

7. Cili është rreziku i përdorimit të valproatit gjatë shtatzënisë?

Përgjigje e saktë: Rrit rrezikun për defekte nervore (spina bifida)

Shpjegim: Valproati ka potencial teratogjen të lartë, veçanërisht për defekte të tubit nervor.

8. Cilat lloje barnash janë më të prirura të shkaktojnë efekte anësore te të porsalindurit që ushqehen me gji?

Përgjigje e saktë: Barnat që sekretohen në qumështin e gjirit në përqendrime të larta

Shpjegim: Këto barna mund të grumbullohen në trupin e foshnjës dhe të shkaktojnë toksicitet.

9. Cili është efekti i mundshëm i diazepamit te foshnjat nëse përdoret afatgjatë nga nëna gjidhënëse?

Përgjigje e saktë: Sedacion dhe dobësim të refleksit të thithjes

Shpjegim: Diazepami ka kohëzgjatje të gjatë dhe mund të shkaktojë efekte sedative te foshnjat.

10. Pse chloramphenikoli është i rrezikshëm për të sapolindurit?

Përgjigje e saktë: Mund të shkaktojë sindromën e gri

Shpjegim: Metabolizmi i pamjaftueshëm te foshnjat çon në grumbullim të chloramphenikolit dhe toksicitet.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

11. Cili bar ka rrezik të lartë për embriopati nëse merret në javët e para të shtatzënisë?

Përgjigje e saktë: Metotreksati

Shpjegim: Metotreksati ndërhyr në sintezën e ADN-së dhe shkakton anomalitë e embrionit.

12. Cili është rreziku i përdorimit të ACE-inhibitorëve gjatë shtatzënisë?

Përgjigje e saktë: Dëmtim renal fetal dhe oligohidramnios

Shpjegim: ACE-inhibitorët janë kundërrindikuar pas tremujorit të parë për shkak të toksicitetit fetal.

13. Cili nga barnat më poshtë duhet të shmanget për shkak të rrezikut të hemorragjisë tek neonati?

Përgjigje e saktë: Heparina në dozë të lartë

Shpjegim: Heparina kalon pak në placentë, por në doza të larta mund të ndikojë në koagulimin neonatal.

14. Pse përdorimi i kodeinës është problematik gjatë gjdhënies?

Përgjigje e saktë: Disa nëna janë metabolizues ultra-aktivë dhe prodhojnë morfinë në sasi toksike

Shpjegim: Kjo mund të çojë në depresion respirator fatal te foshnjat.

15. Cili nga barnat e mëposhtëm është konsideruar i sigurt për përdorim te fëmijët për temperaturë?

Përgjigje e saktë: Paracetamoli

Shpjegim: Paracetamoli ka profil të sigurisë të mirë dhe është analgjetik/antipiretik i preferuar te fëmijët.

16. Cili është një efekt anësor i zakonshëm i fluoroquinoloneve te fëmijët?

Përgjigje e saktë: Dëmtim i kërcit dhe i rritjes së kockave

Shpjegim: Prandaj ato përdoren me shumë kujdes ose shmangen te pacientët pediatrikë.

17. Cili është rreziku i administrimit të aspirinës te fëmijët me viroza?

Përgjigje e saktë: Sindroma Reye

Shpjegim: Aspirina mund të shkaktojë dëmtim hepatic dhe cerebral te fëmijët me grip ose variçelë.

18. Barnat me cilën karakteristikë duhet të shmangen më shumë te foshnjat?

Përgjigje e saktë: Kohëgjatësi të madhe gjysmëjete

Shpjegim: Ato grumbullohen dhe mund të çojnë në toksicitet për shkak të metabolizmit të ngadaltë.

19. Pse kortikosteroidet sistemike duhet përdorur me kujdes te fëmijët?

Përgjigje e saktë: Mund të shkaktojnë ngadalësim të rritjes

Shpjegim: Kortikosteroidet ndërhyjnë në boshtin hipotalamus-hipofizë dhe mund të ndalojnë rritjen normale.

20. Cila nga barnat është më e rekomanduar për trajtimin e infeksioneve urinare te gratë shtatzëna?

Përgjigje e saktë: Cefalexina

Shpjegim: Cefalosporinat janë të sigurta në shtatzëni dhe efektive për trajtimin e infeksioneve urinare.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Barnat që Nuk Duhet të Përdoren te Shtatzënat dhe Fëmijët

1. Barnat e Ndaluara Gjatë Shtatzënisë

Barnat në vijim janë të ndaluara gjatë shtatzënisë për shkak të efekteve teratogjene, toksicitetit të lartë fetal ose ndikimit negativ në zhvillimin e fetusit:

Barna	Arsyeja e Ndalimit
Isotretinoina	Teratogjenitet i rëndë – anomali të zhvillimit fetal
Tetraciklinat	Hipoplazi e eshtrave dhe njollosje e përhershme e dhëmbëve
ACE-inhibitorët	Dëmtime renale dhe oligohidramnios
Warfarina	Sindroma e embriopatisë së warfarinës
Talidomida	Deformime të gjymtyrëve (fokomelia)
Metotreksati	Efekt shumë teratogjen – defekte të tubit nervor
Misoprostoli	Shkakton abort dhe keqformime
Fluoroquinolonet	Dëmtime të kërcit fetal (të dyshuara)
NSAID (tremujori i tretë)	Mbyllje e ductus arteriosus, hemorragji

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

2. Barnat e Ndaluarat te Fëmijët

Këto barna nuk rekomandohen për fëmijë (veçanërisht nën 12 vjeç) për shkak të metabolizmit të papjekur ose efekteve të rënda sistemike:

Barna	Arsyeja e Ndalimit
Aspirina	Rrezik për Sindromën Reye te fëmijët me viroza
Kloramfenikoli	Sindromë gri – toksicitet fatal te neonatët
Kodeina / Tramadoli	Depresion respirator nga metabolizmi ultra i shpejtë
Tetraciklinat	Njolllosje të dhëmbëve dhe frenim të rritjes
Benzodiazepinat afatgjata	Sedacion, ngadalësim i zhvillimit neurologjik
Meperidina (Petidina)	Rrezik për konvulsione nga normeperidina
Lidokaina IV (doza të larta)	Rrezik për arrest kardiak dhe neurotoksicitet
Prometazina (nën 2 vjeç)	Depresion i frymëmarrjes
Fluoroquinolonet	Rrezik për dëmtim të kërçit dhe zhvillim të papërshtatshëm kockor

Zgjedhja e barnave për gratë shtatzëna dhe fëmijët kërkon kujdes të madh dhe njohje të thellë të rreziqeve të mundshme. Shumë nga këto barna klasifikohen si Kategoria D ose X sipas FDA dhe përdorimi i tyre duhet të shmanget nëse nuk ka alternativa më të sigurta.

Pyetje për Provim Profesional në Farmaci

Tema: Efektet e Padëshiruara të Barnave te të Moshuarit

Përgjigje të sakta dhe shpjegime për secilën pyetje

1. Pse janë më të rrezikuar të moshuarit nga efektet anësore të barnave?

Përgjigje e saktë: Për shkak të ndryshimeve në funksionin renal dhe hepatic

Shpjegim: Metabolizmi dhe eliminimi i barnave ndryshojnë me moshën, duke rritur grumbullimin dhe toksicitetin.

2. Cili është rreziku i përdorimit të benzodiazepinave te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Rritje e rrezikut për rënie dhe konfuzion

Shpjegim: Benzodiazepinat mund të shkaktojnë sedacion dhe humbje ekuilibri te të moshuarit.

3. Cili bar është i lidhur shpesh me rrezikun për hiponatremi te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Inhibitorët selektivë të rikapjes së serotoninës (SSRI)

Shpjegim: SSRI-të mund të shkaktojnë sekrecion të papërshtatshëm të ADH, sidomos në të moshuarit.

4. Cili është një efekt i zakonshëm anësor i digoksinës në të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Aritmi kardiake

Shpjegim: Toksiciteti i digoksinës është më i zakonshëm për shkak të funksionit të dobët renal dhe ndjeshmërisë së shtuar.

5. Cili grup barnash rrit rrezikun për fraktura te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Inhibitorët e pompës protonike (IPP)

Shpjegim: IPP mund të ndërhyjnë në absorbimin e kalciumit dhe të ulin densitetin kockor.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

6. Pse përdorimi i barnave antikolinergjike duhet të shmanget te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Mund të shkaktojnë konfuzion dhe rënie kognitive

Shpjegim: Antikolinergjikët ndikojnë negativisht në funksionin kognitiv dhe janë në listën Beers për shmangie.

7. Cili është rreziku i përdorimit të barnave me indeks të ngushtë terapeutik te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Toksicitet i mundshëm për shkak të luhatjeve të vogla në dozë

Shpjegim: Barnat si digoksina, varfarina dhe litiumi kërkojnë monitorim të kujdesshëm.

8. Cili është një rrezik i veçantë i përdorimit të NSAID-ve te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Rritje e rrezikut për ulçera dhe hemorragji gastrointestinale

Shpjegim: Të moshuarit janë më të ndjeshëm ndaj dëmtimit të mukozës gastrike.

9. Pse të moshuarit janë më të rrezikuar nga hipotensioni ortostatik?

Përgjigje e saktë: Për shkak të ndryshimeve në mekanizmat baroreceptorë

Shpjegim: Mekanizmat kompensues të tensionit janë më të dobësuar, veçanërisht me barnat antihipertensive.

10. Cili është një efekt i mundshëm i përdorimit të kortikosteroideve afatgjatë te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Osteoporoza

Shpjegim: Kortikosteroidet rrisin demineralizimin e kockave, duke çuar në fraktura.

11. Përdorimi i barnave të shumta te të moshuarit mund të çojë në:

Përgjigje e saktë: Polifarmaci dhe rritje të efekteve anësore

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Shpjegim: Polifarmacia është e zakonshme dhe rrit ndjeshëm rrezikun për ndërveprime dhe efekte anësore.

12. Cili është rreziku i përdorimit të varfarinës te të moshuarit pa monitorim të INR?

Përgjigje e saktë: Gjakderdhje serioze

Shpjegim: Të moshuarit janë më të ndjeshëm ndaj ndryshimeve të INR dhe kërkojnë kontroll të rregullt.

13. Cili është problemi kryesor me përdorimin e glibenklamidit te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Hipoglicemia e zgjatur

Shpjegim: Glibenklamidi ka kohëzgjatje të gjatë dhe mund të shkaktojë hipoglicemi të rrezikshme.

14. Barnat që shkaktojnë zbehje kognitive dhe halucinacione te të moshuarit janë shpesh:

Përgjigje e saktë: Antipsikotikët

Shpjegim: Antipsikotikët, veçanërisht ata tipikë, janë të lidhur me rënie të funksioneve kognitive.

15. Përdorimi i barnave diuretike te të moshuarit mund të çojë në:

Përgjigje e saktë: Çrregullime elektrolitike

Shpjegim: Të moshuarit janë të ndjeshëm ndaj hiponatremisë, hipokalemisë dhe dehidrimit.

16. Cili është efekti i mundshëm i barnave antidepressive triciklike te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Konfuzion dhe hipotension ortostatik

Shpjegim: TCA-të kanë efekte antikolinergjike dhe ortostatike që janë më të theksuara në moshën e tretë.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

17. Pse është e rëndësishme të rregullohet doza e barnave te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Për të shmangur akumulimin dhe toksicitetin

Shpjegim: Dozat standarde mund të jenë shumë të larta për shkak të funksionit të ulët renal/hepatik.

18. Cilat barna janë më të lidhura me deliriumin akut te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Benzodiazepinat dhe opioidët

Shpjegim: Këto barna ndikojnë në sistemin nervor qendror dhe mund të çojnë në konfuzion të mprehtë.

19. Çfarë është 'Lista Beers' dhe pse është e rëndësishme?

Përgjigje e saktë: Listë e barnave që duhen shmangur te të moshuarit

Shpjegim: Lista Beers udhëzon për barnat që janë më të rrezikshme në moshë të shtyrë.

20. Cili është një efekt anësor i zakonshëm i përdorimit të opioidëve te të moshuarit?

Përgjigje e saktë: Kapsllëku

Shpjegim: Opioidët ulin peristaltikën intestinale dhe mund të shkaktojnë kapsllëk kronik.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Lista Beers dhe Rëndësia e Saj në Farmaci

Lista Beers është një udhëzues i zhvilluar nga American Geriatrics Society që përmban barnat që janë potencialisht të papërshtatshme për përdorim te të moshuarit për shkak të rrezikut të lartë për efekte anësore ose mungesës së efektivitetit të vërtetuar klinikisht. Kjo listë është një mjet i rëndësishëm për farmacistët dhe profesionistët shëndetësorë për të vlerësuar rreziqet e polifarmacisë dhe për të parandaluar ndërveprimet dhe ndërlikimet serioze te pacientët e moshuar.

Lista Beers është një listë udhëzuese që përmban barnat që duhen shmangur ose përdorur me kujdes te të moshuarit për shkak të rrezikut të shtuar për efekte anësore.

Shpjegim:

Të moshuarit shpesh kanë sëmundje të shumta kronike dhe janë më të ndjeshëm ndaj barnave për shkak të ndryshimeve në farmakokinetikë dhe farmakodinamikë. Lista Beers ndihmon profesionistët shëndetësorë të marrin vendime më të sigurta në përzgjedhjen e barnave, duke reduktuar rrezikun për sedacion të tepërt, konfuzion, hipotension ortostatik, çrregullime elektrolitike dhe ndërveprime të rrezikshme barnash. Ajo përditësohet rregullisht dhe është përdorur gjerësisht në klinika, barnatore dhe spitale si mjet për përmirësimin e kujdesit ndaj pacientëve të moshuar.

Kush bën pjesë në Listën Beers?

Lista përfshin këto kategori:

1. Barna që duhen shmangur në mënyrë të përgjithshme te të moshuarit

Sepse kanë rrezik të lartë krahasuar me përfitimin.

Barna	Arsyeja e përfshirjes në Listën Beers
Amitriptilina	Efekte antikolinergjike → konfuzion, hipotension
Diazepam	Gjysmëjetë e gjatë → sedacion, rënie
Ketorolaku (oral)	Rrezik për ulçera dhe hemorragji GI
Glibenklamidi	Hipoglicemi e zgjatur
Meperidina (petidina)	Rrezik për delirium, neurotoksicitet

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

2. Barna që duhen shmangur në kushte të caktuara klinike

Sepse mund të përkeqësojnë sëmundje ekzistuese.

Gjendja	Barna që duhen shmangur	Arsyeja
Demencë	Benzodiazepinat, antipsikotikët tipikë	Përkeqësojnë funksionin kognitiv
Insuficienca renale	NSAID	Mund të përkeqësojnë funksionin renal
Historik ulçerash	Aspirina, NSAID pa mbrojtje gastrointestinale	Rritje e rrezikut për gjakderdhje

3. Barna që duhet të përdoren me kujdes

Sepse kanë rrezik të rritur për efekte negative nëse nuk monitorohen mirë.

Barna	Rreziku
Varfarina	Gjakderdhje (nëse INR nuk monitorohet)
Opioidët	Rënie, sedacion, depresion respirator
Insulina	Hipoglicemi në doza të pasakta

Pse është kjo listë e rëndësishme?

- Të moshuarit kanë:
 - Polifarmaci** (marrin shumë barna në të njëjtën kohë),
 - Ndryshime farmakokinetike** (funksion më i dobët renal/hepatik),
 - Ndjeshmëri të shtuar** ndaj efekteve anësore.
- Lista Beers ndihmon të:
 - Parandalohen gabimet medikamentoze,
 - Zvogëlohet rreziku për **delirium, rënie, fraktura, hospitalizim dhe vdekje**,
 - Bëhet zgjedhje më e sigurt e barnave për këtë grupmoshë.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Lista Beers dhe Përdorimi i Saj të të Moshuarit

Lista Beers, e hartuar nga American Geriatrics Society, është një udhëzues i barnave që janë potencialisht të papërshtatshme për përdorim të të moshuarit. Qëllimi i saj është të ndihmojë profesionistët shëndetësorë të marrin vendime të sigurta për trajtimin e pacientëve të moshuar duke shmangur barnat që rrisin rrezikun për efekte të padëshiruara për shkak të ndjeshmërisë së tyre të shtuar dhe ndryshimeve fiziologjike me moshën.

1. Barna që duhen shmangur në mënyrë të përgjithshme

Barna	Arsyeja e përfshirjes
Amitriptilina	Efekte antikolinergjike → konfuzion, hipotension
Diazepami	Gjysmëjetë e gjatë → sedacion, rënie
Ketorolaku (oral)	Rrezik për ulçera dhe hemorragji GI
Glibenklamidi	Hipoglicemi e zgjatur
Meperidina (petidina)	Rrezik për delirium, neurotoksitet

2. Barna që duhen shmangur në kushte të caktuara klinike

Gjendja	Barna që duhen shmangur	Arsyeja
Demencë	Benzodiazepinat, antipsikotikët tipikë	Përkeqësojnë funksionin kognitiv
Insuficienca renale	NSAID	Mund të përkeqësojnë funksionin renal
Historik ulçerash	Aspirina, NSAID pa mbrojtje GI	Rritje e rrezikut për gjakderdhje

3. Barna që duhet të përdoren me kujdes

Barna	Rreziku
Varfarina	Gjakderdhje (nëse INR nuk monitorohet)
Opioidët	Rënie, sedacion, depresion respirator
Insulina	Hipoglicemi në doza të pasakta

Rëndësia e Listës Beers

Të moshuarit janë më të ndjeshëm ndaj barnave për shkak të ndryshimeve në metabolizëm, funksion renal/hepatik dhe ndjeshmëri të shtuar ndaj efekteve anësore. Lista Beers është thelbësore për të parandaluar: delirium, rënie, fraktura, hipotension, çrregullime elektrolitike dhe ndërveprime të rrezikshme medikamentoze. Ajo përdoret si mjet klinik në barnatore, spitale dhe klinika për të përmirësuar sigurinë medikamentoze të pacientëve të moshuar.

20 Pyetje për Provim Profesional – Barnat në Kosovë- Klasifikimi ATC

Klasifikimi ATC (Anatomical Therapeutic Chemical) është një sistem ndërkombëtar i përdorur për të klasifikuar barnat bazuar në:

1. **Organ ose sistemin anatomik që vepron bari,**
2. **Efektin terapeutik,**
3. **Vetitë farmakologjike,**
4. **Strukturën kimike.**

Shembull i strukturës ATC:

Amoksisilina - J01CA04

- **J** → Sistemi infektiv (sistemi i parë: anatomik)
- **J01** → Antibakterial për përdorim sistemik
- **J01C** → Penicilina
- **J01CA** → Penicilina me spektër të gjerë
- **J01CA04** → Amoksisilina

Pse është i rëndësishëm klasifikimi ATC?

- **Standardizon përshkrimin e barnave** në nivel ndërkombëtar
- Lehtëson **monitorimin e përdorimit të barnave**
- Është thelbësor në **farmakovigilencë dhe statistikë**
- Përdoret nga OBSH dhe institucionet shëndetësore për analizë të konsumit të barnave

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

Këto pyetje janë të fokusuara në barnat që dispenzohen në Kosovë, klasifikimin e tyre ATC, mënyrën e përdorimit, efektet anësore dhe kujdesin e veçantë klinik.

1. Cili është kodi ATC për Amoksicilinë?

Përgjigje e saktë: J01CA04

Shpjegim: Amoksicilina klasifikohet në grupin J01 – Antibakterial për përdorim sistematik; CA – Penicilinat me spektër të gjerë.

2. Cili bar nga grupi ATC C09 është i ndaluar gjatë tremujorit të dytë dhe tretë të shtatzënisë?

Përgjigje e saktë: Enalapril

Shpjegim: C09 përfshin ACE-inhibitorët, të cilët janë kundërindikuar për shkak të toksicitetit fetal.

3. Cila është mënyra e duhur e përdorimit të metforminës në trajtimin e diabetit tip 2?

Përgjigje e saktë: Per os, me ushqim

Shpjegim: Metformina merret nga goja dhe preferohet të merret me ushqim për të reduktuar shqetësimet gastrointestinale.

4. Cili është efekti anësor më i zakonshëm i përdorimit të ibuprofenit?

Përgjigje e saktë: Dëmtimi gastrointestinal

Shpjegim: NSAID-të si ibuprofeni mund të shkaktojnë ulcerime ose hemorragji gastrike.

5. Cili është kodi ATC për omeprazolin?

Përgjigje e saktë: A02BC01

Shpjegim: Omeprazoli është një inhibitor i pompës protonike, për trajtimin e refluksit dhe ulçerave.

6. Cili bar nga grupi C07 përdoret për trajtimin e hipertensionit dhe ka rrezik për bradikardi?

Përgjigje e saktë: Bisoprololi

Shpjegim: Beta-blokues që ul frekuencën kardiake dhe presionin arterial.

7. Cili është kujdesi më i rëndësishëm gjatë përdorimit të warfarinës?

Përgjigje e saktë: Monitorimi i INR

Shpjegim: Për të shmangur rrezikun për gjakderdhje ose koagulim të tepruar.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

8. Cili është efekti anësor i rëndësishëm i përdorimit të statinave si simvastatina?

Përgjigje e saktë: Mialgji ose rabdomiolizë

Shpjegim: Monitorimi i niveleve të CPK rekomandohet nëse pacienti ka dhimbje muskulare.

9. Cili bar përdoret për trajtimin e epilepsisë dhe mund të shkaktojë hiperplazi gingivale?

Përgjigje e saktë: Fenitoina

Shpjegim: Fenitoina ndikon në zhvillimin e indit të butë oral.

10. Cila është mënyra e administrimit të heparinës?

Përgjigje e saktë: Nënllëkurë ose intravenoz

Shpjegim: Heparina nuk absorbohet gojarisht, prandaj administrohet parenteralisht.

11. Cili është kodi ATC për paracetamolin?

Përgjigje e saktë: N02BE01

Shpjegim: Paracetamoli është analgjetik dhe antipiretik pa efekt anti-inflamator domethënës.

12. Cili është kujdesi gjatë përdorimit të gentamicinës?

Përgjigje e saktë: Monitorimi i funksionit renal dhe dëgjimit

Shpjegim: Gentamicina është nefrotoksike dhe ototoksike.

13. Cili është kodi ATC i salbutamolit dhe për çfarë përdoret?

Përgjigje e saktë: R03AC02 – Astma bronkiale

Shpjegim: Salbutamoli është beta-2 agonist që përdoret për bronkodilatacion.

14. Cili është efekti anësor i zakonshëm i përdorimit të ferrosulfatit?

Përgjigje e saktë: Kapsllëk

Shpjegim: Shtesat me hekur shpesh shkaktojnë çrregullime gastrointestinale si kapsllëk.

15. Pse nuk preferohet aspirina te fëmijët me viroza?

Përgjigje e saktë: Rrezik për Sindromën Reye

Shpjegim: Sindroma Reye është një gjendje potencialisht fatale hepatike dhe cerebrale.

INSTITUTI PËR HULUMTIME DHE ZHVILLIM FARMACEUTIK

16. Cili është kodi ATC për insulinën glargine?

Përgjigje e saktë: A10AE04

Shpjegim: Insulina glargine është insulinë me veprim të zgjatur për diabet mellitus.

17. Cili bar antidepressiv ka rrezik për sindromën serotoninergjike në ndërveprim me triptanët?

Përgjigje e saktë: Fluoksetina

Shpjegim: Rrit nivelin e serotoninës → rrezik për efekt toksik qendror.

18. Cili është kujdesi kryesor në përdorimin e levotiroksinës?

Përgjigje e saktë: Të merret në mëngjes, esëll

Shpjegim: Absorbimi i levotiroksinës ndikohet nga ushqimi, prandaj merret para mëngjesit.

19. Cili është kodi ATC për furosemidin?

Përgjigje e saktë: C03CA01

Shpjegim: Diuretik i lakut që përdoret për edemë dhe hipertension.

20. Cili është efekti anësor i zakonshëm i përdorimit të tramadolit?

Përgjigje e saktë: Nauze dhe përgjumje

Shpjegim: Tramadoli ndikon në sistemin nervor qendror dhe shkakton efekte të zakonshme sedative dhe gastrointestinale.

